

Betænkning og indstilling om ændring af forretningsordenen for folketinget.

(Afgivet af udvalget for forretningsordenen den 13. maj 1976).

Efter indstilling af det af udvalget for forretningsordenen i juni 1975 nedsatte „arbejdsgangsudvalg“, bestående af præsidiet og et medlem udpeget af hvert af de i folketinget repræsenterede partier, afgives hermed indstilling om ændring af folketingets forretningsorden.

Ændringerne går hovedsagelig ud på følgende: der foreslås nye regler om præsidievalg, udenrigsudvalgets sagsområde ændres, adgangen til at fremsætte forslag om motiveret dagsorden ved første behandling bortfalder, reglerne om spørgsmål strammes, samt taletiderne ændres. Dertil kommer enkelte ændringer af redaktionel og praktisk art.

Et *flertal* (udvalget undtagen fremskridtspartiets og Danmarks kommunistiske partis medlemmer) indstiller de i nedenstående forslag til folketingsbeslutning indeholdte ændringer af forretningsordenen til *vedtagelse*.

Et *mindretal inden for flertallet* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) stiller yderligere nedenstående ændringsforslag nr. 2, gående ud på, at fristen for indlevering af spørgsmål til onsdagsspørgetiden ændres fra mandag kl. 12 til fredag kl. 15.

Et *mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) finder, at der burde være afgivet en samlet betænkning om de mange ønskelige ændringer af forretningsordenen. Arbejdet hermed har nu stået på i et par år og er ført så langt frem, at der med 2-3 yderligere arbejdsdage kunne være afgivet en fuldstændig betænkning. Denne ville så hensigtsmæssigt kunne gentages i

begyndelsen af oktober 1976, således at folketinget kunne få en samlet drøftelse af emnet på den tid af året, hvor der typisk er god tid til sagsbehandling (omkring 1. november). I stedet går den nu foreliggende betænkning ud på at plukke nogle enkeltspørgsmål ud af helheden og det endda enkeltspørgsmål, hvor der ikke er særlig påtrængende behov for ændringer sammenlignet med de mange områder, hvor forretningsordenen fungerer dårligt. Fremskridtspartiet frygter, at den valgte fremgangsmåde vil indebære betydelige forsinkelser med at nå frem til samlet folketingsbehandling af de emner, som der længe har været behov for hurtigt at få afgjort.

Hvad angår de af flertallet stillede ændringsforslag nr. 1 og 2, henviser fremskridtspartiet til sit ændringsforslag nedenfor, men vil, hvis dette forkastes, kunne stemme for flertallets.

Derimod stemmer fremskridtspartiet imod ændringsforslag nr. 3, idet udenrigsudvalgets væsentligste funktioner er at forfladige og besværliggøre den parlamentariske kontrol med den danske udenrigspolitik. Det bør nedlægges og dets opgaver overføres til markedsudvalget.

Fremskridtspartiet kan tiltræde flertallets ændringsforslag nr. 4 og 5.

Hvad angår ændringsforslag 6 og 9, vil fremskridtspartiet stemme imod. Det er særdeles vigtigt, at folketingets politiske tilkendegivelser kan finde sted i form af motiveret dagsorden — også ved lovforslags første behandling. Netop når forslag er til første behandling, er man i en ny politisk fase, og der er vel her større brug for instrumentet motiverede dagsordener end næsten

på noget som helst andet område. Eksempelvis kan henvises til, at regeringen Hartling faldt ved en dagsorden stillet ved en første behandling den 28. januar 1975. Det ville have været parlamentarisk aldeles utilstedeligt, om folketingets flertal ikke ved den situation, der var opstået efter nyvalg, kunne have tilkendegivet sin holdning til regeringen ved en motiveret dagsorden. Hvis man blot for at opfylde det krav skulle have arrangeret en særlig åbningsdebat, ville det være at vidtløftiggøre tingets arbejde unødigt. Da man ikke på forhånd kan vide, om en debat fører til, at der samles et flertal om en motiveret dagsorden i en eller anden udformning, kan man ikke henvide et folketingsflertal til blot at forhandle sig frem uden for folketingssalen til et grundlag og så gennemtvinge, at der kommer en debat, hvor dagsorden kan fremsættes.

Fremskridtspartiet kan tiltræde ændringsforslag nr. 7, 10 og 11 om taletidsregler, om end det ikke sker uden betænkelighed.

Endelig går fremskridtspartiet imod ændringsforslag nr. 8 om ændringer i spørgetidsreglerne. Spørgetiden er et meget vigtigt led i oppositionens parlamentariske kontrol med regeringen. Der er derfor grund til yderligere at understrege dens betydning og vigtighed og ikke saglig begrundelse for at beskære spørgernes adgang til at fremføre deres synspunkter ved at amputere

spørgetiden som anført. Tværtimod skulle man hellere mindske ministrenes muligheder for at snakke uden om, hvad de er spurgt om, end som ved det foreliggende forslag forøge disse muligheder.

Et *andet mindretal* (Danmarks kommunistiske partis medlem af udvalget) kan tiltræde ændringerne med undtagelse af nr. 3 og 6.

Mindretallet er af den opfattelse, at den parlamentariske kontrol med regeringens udenrigspolitiske virksomhed er utilstrækkelig, specielt efter de seneste års udvikling. Ændringen i udenrigsudvalgets arbejdsområde råder ingen bod herpå, men rejser tværtimod nye problemer. På nuværende stadium afstår mindretallet imidlertid fra at stille ændringsforslag, men kan heller ikke medvirke til ændringsforslaget under nr. 3.

Endvidere kan mindretallet ikke tiltræde ændringsforslag nr. 6, idet vi ikke finder det rimeligt at indskrænke tingets muligheder for at træffe beslutninger.

Om andre problemer vedrørende folketingets arbejdsgang, udvalgsorganisationen, reglerne om motiveret dagsorden, orlovsregler m. v. vil „arbejdsgangsudvalget“ fortsætte sine overvejelser i det kommende folketingsår.

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af forretningsorden for folketinget.

§ 1.

I forretningsorden for folketinget, som vedtaget den 17. december 1953 med senere ændringer, sidst af 16. maj 1974, foretages følgende ændringer:

1) § 2, stk. 2, sidste pkt., affattes således: „Nyt valg af præsidium skal endvidere ske, hvis formanden fratræder, eller hvis 60 medlemmer skriftligt og med mindst 3 dages varsel forlanger det.“

2) § 3, stk. 1, affattes således:
„Stk. 1. Valg af tingets præsidium foregår således: formanden vælges uden forhandling efter reglerne i § 36, stk. 2. Hvert af de i tinget repræsenterede fire største partier ud over det parti, som formanden måtte tilhøre, udpeger i rækkefølge efter størrelse blandt sine medlemmer henholdsvis første, anden, tredje og fjerde næstformand. Er to eller flere partier lige store, gør lodtrækning udslaget mellem dem.“

3) § 7, stk. 1, nr. 22, affattes således:
„22) Udenrigsudvalget. Det påhviler udvalget gennem vedkommende minister at holde sig underrettet om samarbejdet med udviklingslandene, herunder den virksomhed, der iværksættes i henhold til lov om internationalt udviklings-samarbejde.*) Udvalget modtager årligt beretning om Danmarks deltagelse i det internationale udviklingssamarbejde og behandler spørgsmål om hjælpens fordeling på hovedbistandskategorier, om effekten af udvalgte bistandsindsatser, om oplysningsvirksomhed og kulturelt samarbejde og spørgsmål om

lovens målsætning og administration. Endvidere hører under udvalget sager om folkeretlige forhold og udenrigspolitiske spørgsmål, som kan indebære afgørelser i form af lovgivning eller folketingsbeslutning, og som ikke efter hidtidig praksis behandles i det udenrigspolitiske nævsn. Udvalget gennemgår den årlige beretning fra Nordisk Råds danske delegation, som udvalget kan gøre indstilling om, jfr. § 4 i lov om nordisk samarbejde.**)“

4) I § 7, stk. 1, nr. 1), ændres i næstsids-te pkt. ordene „12. december 1969 om valget af statsrevisorer og disses virksomhed“ til: „20. juni 1975 om statsrevisorernes valg og virksomhed“.

5) I § 7, stk. 1, nr. 1), affattes sidste pkt. således: „Folketingets formand er formand for og folketingets første næstformand næstformand for udvalget.“

6) § 11, stk. 1, næstsids-te pkt., affattes således: „Ændringsforslag og forslag om motiveret dagsorden kan ikke stilles.“

7) I § 19, stk. 4, 3. pkt., ændres „5 minutter“ til: „10 minutter“.

8) § 20, stk. 5, affattes således:
„Stk. 5. Erklærer ministeren, at han ikke ser sig i stand til at besvare spørgsmålet, er sagen dermed sluttet. Ved besvarelse af spørgsmålet er ministerens taletid 3 minutter såvel første som eventuelle følgende gange. Spørgeren kan efter besvarelsen få ordet 1 gang à 2 minutter eller 2 gange,

*) Lov nr. 297 af 10. juni 1971, som ændret ved lov nr. 546 af 19. december 1972, lov nr. 246 af 7. maj 1973, lov nr. 168 af 29. marts 1974 og lov nr. 145 af 31. marts 1976.

**) Lov nr. 185 af 28. april 1971, som ændret ved lov nr. 263 af 22. maj 1974.

hvis mundtlig begrundelse ikke er givet. Formanden kan derudover i det omfang, han skønner det rimeligt, give andre medlemmer end spørgeren ordet højst én gang à 2 minutter for i tilslutning til ministerens svar at stille supplerende spørgsmål til ministeren. Taletiden for andre ministre end den, hvortil spørgsmålet er stillet, er 3 minutter. Beslutning kan ikke fattes.“

9) I § 24, stk. 1, 1. pkt., indsættes efter „jfr. dog“: „§ 11, stk. 1,“.

10) § 28, stk. 2, sidste pkt., affattes således: „Henvendelse om udvidet taletid bør ske senest dagen før det pågældende møde.“

11) *Bilaget* til forretningsordenen affattes således:

Bilag.

TALETIDSREGLER

Almindelige lovforslag.

Mundtlig fremsættelse: 10 minutter.

1. behandling:

	1. gang	2. gang	Følg. gange
Ordføreren for forslagsstillerne	10 min.	5 min.	
Partiordførere og andre medl.	5 min.	3 min.	
Ministre	15 min.	10 min.	10 min.

2. behandling:

	1. gang	2. gang	Følg. gange
Ordførere	10 min.	5 min.	
Andre medl.	5 min.	3 min.	
Ministre	½ time	10 min.	10 min.

3. behandling:

I. Ændringsforslag:

	1. gang	2. gang	Følg. gange
Ordførere	10 min.	5 min.	
Andre medl.	5 min.		
Ministre	15 min.	10 min.	10 min.

Disse taletider gælder også ved behandlingen af ændringsforslag, som stilles, efter at 3. behandling har været afbrudt.

II. Generaldebat:

	1. gang	2. gang	Følg. gange
Ordførere	10 min.	5 min.	
Andre medl.	5 min.		
Ministre	20 min.	10 min.	10 min.

Sættes ved 1., 2. eller 3. behandling to eller flere lovforslag til behandling under ét, er taletiden det dobbelte af taletiden ved behandlingen af et enkelt lovforslag.

Finanslovsforslaget.

Mundtlig fremsættelse: ubegrænset.

1. behandling:

	1. gang	2. gang	Følg. gange
Ordførere	½ time	15 min.	
Andre medl.	10 min.	5 min.	
Ministre	ubegrænset		

2. behandling:

(gælder også tillægsbevillingslovsforslaget)

	1. gang	2. gang	Følg. gange
Ordførere	20 min.	15 min.	
Andre medl.	10 min.	5 min.	
Ministre	½ time	15 min.	10 min.

3. behandling:

(gælder også tillægsbevillingslovsforslaget)

I. Ændringsforslag: taletid som ved 2. beh.

II. Generaldebat:

	1. gang	2. gang	Følg. gange
Ordførere	½ time	15 min.	
Andre medl.	15 min.	5 min.	
Ministre	1 time	½ time	10 min.

Forslag til beslutning.

I. Forslag til beslutning, der fremsættes af regeringen eller af folketingsmedlemmer:

Taletid ved mundtlig fremsættelse 10 minutter, ved 1. og 2. (sidste) behandling som ved almindelige lovforslags 1. og 3. behandling.

II. Andre forslag til beslutning, for så vidt ikke andet er foreskrevet i forretningsordenen:

Taletid ved 1. og 2. (sidste) behandling som ved almindelige lovforslags 2. og 3. behandling.

Åbningsdebatten (grl. § 38).

Taletid som ved finanslovsforslagets 1. behandling.

Redegørelser fra ministre.

Fremsettelse: 1/2 time.

Forhandling:

	1. gang	2. gang	Følg. gange
Ordførere	15 min.	5 min.	
Andre medl.	5 min.		
Ministre	1/2 time	10 min.	10 min.

Spørgsmål til ministrene.

Mundtlig begrundelse	2 min.
Ministerens svar	3 min.
Spørgeren 1 gang à	2 min.
(2 gange, hvis mundtlig begrundelse ikke er givet).	
Andre medl. højst én gang à	2 min.
Ministeren hver gang	3 min.

Forespørgsler.

Forespørgslens begrundelse . . .	10 min.
Ministerens besvarelse	ubegrænset

Derefter:

	1. gang	2. gang	Følg. gange
Forespørgeren samt ordførere for partierne . . .	20 min.	10 min.	
Andre medl.	10 min.	5 min.	
Ministre	ubegrænset		

Er forespørgeren tillige ordfører for sit parti, har han — efter at forespørgslen er begrundet — alene taletid som partiordfører.

Motiveret dagsorden.

Når der under forhandlingen om en sag fremsættes et forslag om motiveret dagsorden, tilkommer der medlemmer, som på det pågældende tidspunkt har opbrugt deres taletid, en ekstra taletid på 5 minutter. Det samme gælder, dersom der senere under den samme forhandling stilles nye forslag om motiveret dagsorden. (§ 24, stk. 3).

Afvigelse fra taletiderne.

Formanden kan tillade afvigelse fra de i forretningsordenen og bilaget til denne fastsatte taletider, når omfanget af en sag gør dette påkrævet. Henvendelse om udvidet taletid bør ske senest dagen før det pågældende møde. (§ 28, stk. 2).

Korte bemærkninger.

Uanset de fastsatte taletider kan formanden i det omfang, han skønner det rimeligt, give medlemmer ordet for fremsættelse af *korte bemærkninger* af indtil 2 minutters varighed. Under særlige omstændigheder kan formanden give et medlem ordet for en replicerende kort bemærkning af indtil 5 minutters varighed. (§ 28, stk. 3).

§ 2.

De i § 1 nævnte ændringer af forretningsordenen for folketinget træder i kraft fra begyndelsen af folketingsåret 1976-77.

Bemærkninger.

Til § 1, nr. 1.

Den foreslåede formulering betyder, at hele præsidiet skal nyvælges, hvis 60 medlemmer — hidtil 25 — kræver det. Derimod kan 60 medlemmer ikke kræve nyvalg af et enkelt præsidiemedlem. Der foretages ligeledes nyt valg af præsidium, hvis formanden fratræder. Hvis en næstformand udtræder af præsidiet, foretages nyt valg af samme parti, som havde udpeget den udtrådte, jfr. § 36, stk. 3.

Til § 1, nr. 2.

Det foreslås at lade formandsvalget ske som flertalsvalg efter forretningsordenens § 36, stk. 2. Herved understreges formandens særlige placering som tingets leder, ligesom man undgår det nuværende krav om, at han skal repræsentere et parti (eller en gruppe af partier) på mindst 10 medlemmer, hvorved visse medlemmer på forhånd udelukkes fra at kunne vælges til formand.

Det er endvidere foreslået at lade hvert af de 4 største partier, bortset fra det, som formanden måtte tilhøre, udpege en næstformand blandt sine medlemmer.

Til § 1, nr. 3.

Ændringsforslaget skyldes i første række et ønske om at forbedre folketingets muligheder for at følge og få overblik over samarbejdet med udviklingslandene, herunder den virksomhed, der iværksættes i henhold til lov om internationalt udviklingssamarbejde.

Forslaget fremhæver derfor dette som udenrigsudvalgets primære opgave.

Forslaget tilsigter endvidere en tydeligere beskrivelse af de opgaver, der i øvrigt er henlagt til udvalget, og en afgrænsning af udvalgets opgaver over for de funktioner, der udøves i det udenrigspolitiske nævn.

Til § 1, nr. 4.

Ændringen er redaktionel.

Til § 1, nr. 5.

Ændringen, hvorefter folketingets næstformand er forretningsordensudvalgets næstformand, er i overensstemmelse med udvalgets praksis.

Til § 1, nr. 6 og 9.

De foreslåede ændringer betyder, at forslag om motiveret dagsorden ikke mere kan stilles ved lovforslags og beslutningsforslags første behandling.

Til § 1, nr. 7.

Ændringen er en følge af en af de i bilaget foreslåede taletidsændringer.

Til § 1, nr. 8.

For at fremme anvendelse af skriftlig grundelse og forkorte spørgetiden foreslås det, at spørgeren kun kan få ordet 1 gang efter ministerens svar, hvis han har benyttet sig af sin adgang til at begrunde sit spørgsmål mundtligt; ellers kan han få ordet to gange efter svaret.

Ved den foreslåede formulering præciseres, at andre medlemmer end spørgeren får ordet for at stille supplerende spørgsmål til ministeren, ikke for at diskutere med spørgeren eller fremsætte egne synspunkter.

Endvidere fastsættes en taletid på 3 minutter for andre ministre end den adspurgte. I henhold til grundlovens § 40 er ministre berettiget til under forhandlingen at forlange ordet, så ofte de vil.

Til § 1, nr. 10.

For at meddelelse om, at formanden har bevilget et medlem udvidet taletid, kan blive givet til de øvrige partiers ordførere, foreslås det, at henvendelse om udvidet ta-

letid bør ske dagen før det pågældende møde.

Til § 1, nr. 11.

Den foreslåede affattelse af taletidsreglerne betyder stort set en stadfæstelse af de aftaler om halvering af taletiderne, som partierne har indgået i de sidste par år for at fremme afviklingen af det stærkt voksende arbejdsstof i tinget.

Ændringsforslag.

Til § 1.

Af et *mindretal* (Erlendsson (FP), Wamberg (FP) og Glistrup (FP)).

1) De under pkt. 1 og 2 foreslåede ændringer af forretningsordenen erstattes af følgende:

0. §§ 2 og 3 udformes således:

§ 2.

Stk. 1. Folketingets præsidium består af én formand og fire næstformænd.

Stk. 2. Formandsvalget sker i henhold til § 36, stk. 2. Det finder sted i det første folketingsmøde i hvert folketingsår og efter nyvalg samt i det første folketingsmøde efter, at det skriftligt er begæret af mindst 85 medlemmer.

Stk. 3. Næstformændene udpeges på det andet folketingsmøde efter nyvalg af de på det tidspunkt fire største partier (jfr. § 3, stk. 2), dog med bortseen fra det parti, hvortil formanden hører. De pågældende partier kan når som helst udskifte deres næstformænd. Hvis et parti, der beklæder en næstformandspost, får formandsposten, skal partiets næstformand træde tilbage, hvorefter næstformand udpeges af det på det pågældende tidspunkt største parti i folketinget, som ikke har noget præsidiemedlem.

§ 3.

Stk. 1. Seks tingsekretærer udpeges på det første folketingsmøde efter nyvalg, således at hvert af de på det pågældende tidspunkt seks største partier udpeger hver én tingsekretær. Det parti, der har udpeget en

tingssekretær, kan når som helst udskifte ham med andet medlem.

Stk. 2. Ved anvendelsen af reglerne i § 2, stk. 3, og § 3, stk. 1, bestemmes partiets størrelse efter det antal stemmer, det har opnået ved det seneste folketingsvalg.

Af et *mindretal* (Grete Hækkerup (S), K. J. Mortensen (S), Ove Hansen (S), Søren B. Jørgensen (S), Risgaard Knudsen (S) og Lysholt Hansen (S)):

2) Efter nr. 7 indsættes:

0) § 20, stk. 3, affattes således:

„*Stk. 3.* I sidste tilfælde opføres spørgsmålet på listen over spørgsmål i tingets førstkommende spørgetid, for så vidt det er modtaget af folketingets bureau senest kl. 15 den tredje søgnedag forinden (lørdag ikke medregnet).“

Bemærkninger til ændringsforslagene.

Til nr. 1.

Nyformuleringen giver klarere og enklere regler end de i flertalsforslagets nr. 1 og 2 indeholdte.

Til nr. 2.

Den nuværende regel om indlevering af spørgsmål til den ugentlige onsdagsspørgetid går ud på, at spørgsmålene skal være indgivet senest mandag kl. 12. Ofte er denne frist for kort til, at ministerierne kan nå at undersøge de rejste problemer og udarbejde udkast til besvarelse til drøftelse på ministermødet om tirsdagen. Det foreslås derfor, at fristen fremtidig flyttes til fredag kl. 15.

Skytte (RV), *Grete Hækkerup* (S), *Nathalie Lind* (V) *Erlendsson* (FP).
formand, næstformand.

Poul Dam (SF). *Enggaard* (V). *Jens Foged* (V). *Poul Hartling* (V).

Christophersen (V). *Wamberg* (FP). *Glistrup* (FP). *Chr. Christensen* (KrF).

Normann Andersen (S). *Ove Hansen* (S). *Søren B. Jørgensen* (S).

Risgaard Knudsen (S). *Lysholt Hansen* (S). *Bilgrav-Nielsen* (RV.) *Ømann* (SF).

Freddy Madsen (DKP). *Poul Schlüter* (KF).